

Sztuki Piękne. Zbiory artystyczne Muzeum Narodowego w Szczecinie

Muzeum Narodowe w Szczecinie, Gmach Główny, Wały Chrobrego 3

kuratorzy: dr Szymon Piotr Kubiak, Dariusz Kacprzak

Wczesnomodernistyczny budynek przy Wałach Chrobrego w Szczecinie to jedna z najbardziej okazałych historycznych siedzib muzealnych w obecnych granicach Polski. Swe wyjątkowe walory ekspozycyjne zawdzięcza talentowi miejscowego architekta, Wilhelma Meyera-Schwartaua, który sporządził jej projekt na potrzeby ówczesnego Muzeum Miejskiego. Muzeum Narodowe w Szczecinie, będące po części spadkobiercą tamtej instytucji, zdążyło stworzyć własną kolekcję o interdyscyplinarnym charakterze, pielęgnując jednocześnie pamięć o swym poprzedniku. Podobnie jak w 1913 roku, kiedy sale Muzeum Miejskiego po raz pierwszy zapełniły obrazy i rzeźby, Muzeum Narodowe w Szczecinie, pragnie zaprezentować zbiory artystyczne w swym Gmachu Głównym.

Max Slevogt, *Tancerka Antonia Mercé zw. La Argentina*, 1926, olej/plótno
Muzeum Narodowe w Szczecinie, fot. Grzegorz Solecki

Wystawa stanowi, pierwszą z planowanych, odsłonę kolekcji zabytków sztuki, powstających od epoki baroku do połowy XX wieku. Zarzucenie tradycyjnego podziału na szkoły narodowe i oparte o chronologię wykładu umożliwia wpisanie dokonań polskich artystów w dziedzictwo zachodnioeuropejskie oraz uwypuklenie tematów szczególnie istotnych w naszym kręgu kulturowym na przestrzeni czterech stuleci. Już sam tytuł ekspozycji, *Sztuki Piękne*, podkreśla kosmopolityczny charakter podstawowego w historiografii artystycznej terminu, ukutego przez oświeceniowego filozofa Charles'a Bateaux. Owo zakorzenione w polszczyźnie pojęcie wskazuje nie tylko na swe akademickie, francuskie pochodzenie (*les beaux arts*), ale także – poprzez przyswojony przez nas germanizm (*das Stück*) – na unikalność każdego artystycznego utworu (*Klavierstück, Theaterstück*).

Béla Czóbel, *Dziewczynka w czerwonym berecie*, l. 20. XX w., olej/plótno
Muzeum Narodowe w Szczecinie, fot. Grzegorz Soleccki

W ten sposób z jednej strony „sztuka” lub „sztuki”, rozumiane również w potocznym znaczeniu jako unikalne byty, akcentują w kontekście naszej wystawy poszczególne prace, składające się na całość muzealnego repozytorium. Z drugiej strony zawarty w owym słowie element estetycznej oceny, konotujący umiejętność czy biegłość warsztatową, odnosi się do osoby twórcy. Dlatego dwie jednostki – artysta i dzieło – otwierają narrację ekspozycji, zapożyczając tytuł rozdziału od obrazu **Jacka Malczewskiego**. Obok jego symbolicznej kompozycji podziwiać można tu m.in. dwie pracowniane sceny przypisywane **Gerardowi Thomasowi**, a także obrazy **Maksa Slevogta**, **Lovisa Corinthy**, **Béli Czóbela** i **Wacława Borowskiego**. Ta pierwsza, autotematyczna część wystawy gromadzi przedstawienia samych malarzy i rzeźbiarzy, ich miejsca pracy oraz modelek i modeli: od atelierowych scen ze studiowanym aktem po dworski lub mieszczański konterfekt zleceniodawcy bądź intymny wizerunek bliskiej osoby. Galeria portretów rozpoczyna jednocześnie przegląd gatunków sztuk pięknych, stanowiących zasadnicze kryterium grupowania dzieł w kolejnych rozdziałach.

Ciekawość szerokiego świata oraz chęć uwieczniania nieskończonej liczby jego oblicz zrodziła wielką tradycję malarstwa pejzażowego. Odkrywanie dalekich krain, patriotyczne pielgrzymki do zapomnianych zakątków małej ojczyzny, zmiany cywilizacyjne i ucieczka na łono natury inspirowały nowożytnych i nowoczesnych artystów do zapisywania swych wrażeń – zarówno w zaciszu pracowni jak i bezpośrednio w plenerze. Między krajobrazem budowanym z fantastycznych elementów sielskiej opowieści, romantycznym i realistycznym studium dzikiej przyrody a stylizowanym zapisem procesów industrializacji rozpościera się szerokie spektrum postaw artystycznych, reprezentowanych m.in. przez **Franciszka Lampiego**, **Johanna Heinricha Steinickego**, **Axela Nordgrena**,

Władysława Ślewińskiego i Jana Rubczaka. Przywodząca na myśl rzeźby ogrodowe statua *Wielkiego Młodzieńca* **Ernesta de Fiori** stanowi cenną i wyjątkową w polskich zbiorach pamiątkę po szczecińskim Muzeum Miejskim.

Ernesto de Fiori, *Wielki Młodzieniec*, 1926, brąz
Muzeum Narodowe w Szczecinie, fot. Grzegorz Solecki

Na dwóch biegunach akademickiej hierarchii gatunków artystycznych umieszczono malarstwo historyczne oraz sceny rodzajowe i martwą naturę. Aranżacja sali, w której zgromadzono przykłady z obu grup, podkreśla konwencjonalność owego podziału oraz siłę tradycji przedstawieniowych. Tytuły rozdziałów zaczerpnięto od **Otona Friedricha** oraz malarza z kręgu **Davida Vinckboonsa**. Porównanie obrazów śmierci – zarówno w kompozycjach o tematyce biblijnej i batalistycznej jak i ilustracjach życia codziennego – unaocznia stosowanie identycznych typów ikonograficznych, uniwersalność, a zarazem spirytualizm ukazanego zdarzenia. Przyglądali mu się tacy malarze jak **Wojciech Gerson** czy **Alfred Geisler**. Na szczególną uwagę zasługuje tu także dzieło rzeźbiarskie, *Ecce Homo* dalmackiego artysty **Tomy Rosandicia**. Z kolei elementy hipiczne, podkreślające dystynkcję władcy, wzniosłość militarnego zrywu lub dydaktyzm antycznego mitu, zmieniają swe znaczenie na tle małomiasteczkowego targu bądź kresowego majątku (**Daniel Blok**, **Józef Chelmoński**, **Leonard Pękalski**). Na tytułowym kiermaszu znalazły się dary natury i przedmioty codziennego użytku uwiecznione przez **Carla Schucha** i **Izaaka Celnikiera**. Dorodna chłopka u **Ludomira Sleńdzińskiego** i **Edwarda Wittiga** stała się natomiast odpowiedniczką rzymskiej Pomony, a jednocześnie *pendant* dla aktu **Wojciecha Weissa** w ogrodowej scenerii, eksponowanego na drugim krańcu osi widokowej, w części wystawy poświęconej pracowni artysty.

Ostatnia część wystawy przyjęła kształt zacienionego gabinetu. Swój tytuł zawdzięcza prezentowanemu w nim elementarzowi, zilustrowanemu przez niemieckiego ekspresjonistę **Conrada Felixmüllera**. Zebrano tu prace na papierze, grafiki, rysunki, pastele, akwarele i pisma artystyczne najwybitniejszych artystów europejskich, m.in.: **Hendricka Goltziusa, Carla Blechena, Piotra Michałowskiego, Jana Matejki, Käthe Kollwitz, Ernsta Barlacha i Eugeniusza Zaka**. To studialne pomieszczenie łączy się przestrzennie z asamblażem usytuowanym naprzeciwko wejścia na ekspozycję: ekranem wypełnionym różnymi obiektami, przywołującym atmosferę dawnych kunst- i wunderkamer. Stojąca przed nim witryna z wytworami natury i rąk ludzkich – zabytkami archeologicznymi, etnograficznymi i artystycznymi – przypomina o początkach nowożytnego zbieractwa zachodnioeuropejskiego, a zarazem zarysowuje obszar współczesnych zainteresowań kolekcjonerskich i badawczych Muzeum Narodowego w Szczecinie.

1. „Autoportret z dwoma aktami”
ARTYSTA I JEGO MODEL
2. „Pejzaż fantastyczny”
MIĘDZY NATURĄ A CYWILIZACJĄ
3. „Śmierć Dantego”
HISTORIA, RELIGIA, MIT
4. „Wielki kiermasz”
URODA RZECZY BŁAHYCH
5. „ABC”
GABINET-STUDIOŁO

Oprac.: dr Szymon Piotr Kubiak, Dariusz Kacprzak